

LAUSUNTO

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta – toisen kotimaisen kielen kokeilu OKM/13/010/2017

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) lausuu kunnioittaen opetus- ja kulttuuriministeriölle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta seuraavaa:

Yleisesti SLL kannattaa valinnaisuuden lisäämistä kieltenopiskelussa. SLL katsoo, että jatkossakin tulee edellyttää kahden kahden vieraan kielen opiskelua, joista vähintään toista A-oppimääränä. Monipuolinen kielivaranto on nähtävä kansainvälistymisen tukijalkana. *SLL katsoo, että nyt lausuttavana oleva esitys toisen kotimaisen kielen kokeilusta on askel oikeaan suuntaan, joskaan esityksessä ei riittävästi huomioida perusopetuksen aikaisen valinnaisuuden vaikutuksia myöhempään opintopolkuun.*

Ruotsin kielen osaamisessa on todettu olevan merkittäviä ongelmia. Esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä (2012) arvioidaan, että noin viidennes korkeakouluopiskelijoista ei saavuta valtionhallinnon kielitutkinnon tyydyttäviä taitoja vastaavaa tasoa. Ns. virkamiesruotsi on korkeakouluissa myös yksi merkittävistä pullonkauloista tutkinnon loppuunsaattamisessa. Korkeakoulut ovat reagoineet tähän mm. aikaistamalla toisen kotimaisen kielen ohjeellista suoritusajankohtaa, jotta toisella asteella opittu oppiaine on vielä tuoreessa muistissa. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan paranna korkeakoulutetun valmiuksia palvella ruotsin kielellä myöhemmin valmistuttuaan. Ongelma on jo varhaisemmassa vaiheessa koulutusjärjestelmää: lukion päättyessä vain 42 % ylioppilaista on saavuttanut tavoitteen mukaisen B1-taitotason. Ammatillisessa koulutuksessa tilanne on vielä heikompi.

SLL pitää tärkeänä, että opiskelun lähtökohtana on oppijan motivaatio. Tätä voidaan kieltenopiskelussa kehittää mm. opiskelun sopivalla haastavuudella, vuorovaikutustaitoihin painottuvalla opetuksella sekä ennen kaikkea opiskelijan henkilökohtaisella kokemuksella opiskeltavan sisällön mielekkyydestä ja tarpeellisuudesta. Tarkoituksenmukaisin keino jälkimmäisimmän edistämiseksi on antaa opiskelijalle mahdollisuus tehdä valinta opiskelemistaan vieraista kielistä oman elinympäristön tai tulevaisuudensuunnitelmien kannalta mielekkäällä tavalla.

Oppimistulosten lisäksi SLL on huolissaan kielitaidon yksipuolistumisesta. Esimerkiksi [saksan ja ranskan ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuneiden määrä](#) on laskenut merkittävästi

tarkasteluvälillä 2006-2015 vuosi vuodelta sekä lyhyen että pitkän oppimäärän osalta. Siirtymällä kahteen vapaavalintaiseen vieraaseen kieleen mahdollistetaan monipuolisempia kansainvälisiä mahdollisuuksia myös sellaisille opiskelijoille, jotka muuten eivät tahdo opinnoissaan keskittyä erityisesti kieliin.

Koska kokeiluun osallistumisella on vaikutuksia oppilaan tuleviin koulutus- ja uramahdollisuuksiin, SLL katsoo ensiarvoisen tärkeäksi, että kokeiluun osallistuminen on oppilaalle aidosti vapaaehtoista. Kokeiluun osallistuvan opetuksen järjestäjän on huolehdittava riittävän laajasta kielitarjonnasta, pitäen sisällään toisen kotimaisen kielen.

SLL pitää tärkeänä sitä, että myös oppilasta itseään kuullaan hänen kielenopetuksestaan ja -opiskelustaan päätettäessä, vaikka käytännössä valinnan tekevätkin oppilaan huoltajat. Korkeakoulutetuilla huoltajilla voi olla selkeämpi käsitys toisen kotimaisen kielen merkityksestä tiettyjen valtionhallinnon virkojen osalta. Sosioekonomisella taustalla ei tulisi olla vaikutusta kokeiluun osallistumisessa. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä selkeää ja informatiivista viestintää kokeiluun osallistumisen mahdollisuuksista ja vaikutuksista. SLL katsoo, että päätös kokeiluun osallistumisesta on tehtävä ennen kaikkea oppilaan etua ja tulevaisuutta ajatellen, ei vanhempien mahdollisen asenteellisuuden vuoksi.

SLL on tyytyväinen, että luonnoksessa esitetään kokeiluun perusopetuksessa osallistuville oppilaille mahdollisuutta hakea vapautusta toisen kotimaisen kielen opiskelusta toisella asteella. Myös lukiokoulutuksen järjestäjän kielitarjonnan tulee tukea kokeilun tavoitteiden toteutumista. On kuitenkin tärkeää, että opiskelijalla on mahdollista aloittaa ruotsin opiskelu toisella asteella esimerkiksi mahdollisten urasuunnitelmien tarkentumisen tätä edellyttäessä. Syksyllä 2016 käyttöön otetuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa on laadittu sisällöt ja tavoitteet lukiossa alkavalle B3-ruotsille. B3-oppimäärän tarjoaminen on kuitenkin koulutuksen järjestäjälle harkinnanvaraista.

Esityksessä ei ole mainintaa vapautuksesta toisen kotimaisen kielen opiskelusta korkea-asteella. Kuitenkin jo nykykäytännön mukaan tämä on mahdollista: Jos opiskelija on vapautettu toisen kotimaisen kielen opinnoista alemmissa koulutusasteissa, voidaan opiskelija vapauttaa toisen kotimaisen kielen taidon osoituksesta viitaten aiempaan vapautukseen. Lisäksi jos opiskelijalle määrittyy suomi tai ruotsi koulusivistyskieleksi, mutta hänellä ei ole suoritettuna vaadittua lukion oppimäärää toisen kotimaisen kielen opintoja, voidaan opiskelija vapauttaa taidon osoituksesta viitaten vähäisiin aiempiin opintoihin.

SLL olettaa, että käytäntöä noudatetaan myös kokeiluun osallistuvien oppilaiden kohdalta ja ehdottaa tätä lisättäväksi esityksen perusteluihin selkeyden vuoksi. Myös korkea-asteella tulee olla mahdollista aloittaa toisen kotimaisen kielen opiskelu.

Kokeilussa ei esitetä virkavaatimusten muuttamista nykyisestä. SLL ehdottaa harkittavan, että kokeiluun osallistuvilla olisi myöhemmin mahdollisuus hankkia valtionhallinnon edellyttämä osoitus toisen kotimaisen kielen hallinnasta Opetushallituksen järjestämässä valtionhallinnon kielitutkinnossa maksutta. Tällä hetkellä tutkinnon maksusta säädetään asetuksella; hyvää tai tyydyttävää taitoa osoittavan tutkinnon suorittamisen maksu on tällä hetkellä 186 euroa.

Lopuksi SLL haluaa huomauttaa, että valinnaisuus ei yksin takaa oppimistulosten paranemista – myönteiseen asenteeseen ja motivaatioon vaikuttaa myös laadukas opetus. Onkin keskeistä kiinnittää huomiota kieltenopettajien osaamiseen kaikissa opetettavissa kielissä. Pedagogisia ratkaisuja on kehitettävä kaikkien vieraiden kielten osalta tukemaan sellaisia valmiuksia, jotka antavat edellytykset opiskeltavan kielen täysipainoiselle käytölle.

Lausunnon keskeinen sisältö:

- Yleisesti SLL kannattaa valinnaisuuden lisäämistä kieltenopiskelussa. SLL katsoo, että jatkossakin tulee edellyttää kahden kahden vieraan kielen opiskelua, joista vähintään toisen on oltava A-kieli.
- SLL katsoo, että nyt lausuttavana oleva esitys toisen kotimaisen kielen kokeilusta on askel oikeaan suuntaan, joskaan esityksessä ei riittävästi huomioida perusopetuksen aikaisen valinnaisuuden vaikutuksia myöhempään opintopolkuihin.
- Ruotsin kielen osaamisessa on todettu olevan merkittäviä ongelmia. Esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä *Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä* (2012) arvioidaan, että noin viidennes korkeakouluopiskelijoista ei saavuta valtionhallinnon kielitutkinnon tyydyttäviä taitoja vastaavaa tasoa.
- SLL pitää tärkeänä, että opiskelun lähtökohtana on oppijan motivaatio. Tätä voidaan kieltenopiskelussa kehittää mm. opiskelun sopivalla haastavuudella, vuorovaikutustaitoihin painottuvalla opetuksella sekä ennen kaikkea opiskelijan henkilökohtaisella kokemuksella opiskeltavan sisällön mielekkyydestä ja tarpeellisuudesta. Tarkoituksenmukaisin keino jälkimmäisimmän edistämiseksi on antaa opiskelijalle mahdollisuus tehdä valinta opiskelemistaan vieraista kielistä oman elinympäristön tai tulevaisuudensuunnitelmien kannalta mielekkäällä tavalla.
- Koska kokeiluun osallistumisella on vaikutuksia oppilaan tuleviin koulutus- ja uramahdollisuuksiin, SLL katsoo ensiarvoisen tärkeäksi, että kokeiluun osallistuminen on oppilaalle aidosti vapaaehtoista. Kokeiluun osallistuvan opetuksen järjestäjän on huolehdittava riittävän laajasta kielitarjonnasta, sisältäen toisen kotimaisen kielen.
- SLL pitää tärkeänä sitä, että myös oppilasta itseään kuullaan hänen kielenopetuksestaan ja -opiskelustaan päätettäessä, vaikka käytännössä valinnan tekevät oppilaan huoltajat. SLL katsoo, että päätös kokeiluun osallistumisesta on tehtävä ennen kaikkea oppilaan etua ja tulevaisuutta ajatellen, ei vanhempien mahdollisen asenteellisuuden vuoksi. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä selkeää ja informatiivista viestintää kokeiluun osallistumisen mahdollisuuksista ja vaikutuksista.

- SLL on tyytyväinen, että luonnoksessa esitetään kokeiluun perusopetuksessa osallistuville oppilaille mahdollisuutta hakea vapautusta toisen kotimaisen kielen opiskelusta toisella asteella. Myös lukiokoulutuksen järjestäjän kielitarjonnan tulee tukea kokeilun tavoitteiden toteutumista.
- On kuitenkin tärkeää, että opiskelijalla on mahdollista aloittaa ruotsin opiskelu toisella asteella mahdollisten urasuunnitelmien tarkennuttua. Syksyllä 2016 käyttöön otetuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa on laadittu sisällöt ja tavoitteet lukiossa alkavalle B3-ruotsille.
- Esityksessä ei ole mainintaa vapautuksesta toisen kotimaisen kielen opiskelusta korkea-asteella. Kuitenkin jo nykykäytännön mukaan tämä on mahdollista. SLL olettaa, että käytäntöä noudatetaan myös kokeiluun osallistuvien oppilaiden kohdalta ja ehdottaa tätä lisättäväksi esityksen perusteluihin. Myös korkea-asteella tulee olla mahdollista aloittaa toisen kotimaisen kielen opiskelu.
- Kokeilussa ei esitetä virkavaatimusten muuttamista nykyisestä. SLL ehdottaa harkittavan, että kokeiluun osallistuvilla olisi myöhemmin mahdollisuus hankkia osoitus toisen kotimaisen kielen hallinnasta Opetushallituksen järjestämässä valtionhallinnon kielitutkinnossa maksutta.
- Lopuksi SLL haluaa huomauttaa, että valinnaisuus ei yksin takaa oppimistulosten paranemista – myönteiseen asenteeseen ja motivaatioon vaikuttaa myös laadukas opetus. Onkin keskeistä kiinnittää huomiota kielenopettajien osaamiseen.

Helsingissä 5.6.2017

Puheenjohtaja Pietu Heiskanen

Pääsihteeri Saara Hyrkkö

Lisätietoja: koulutuspoliittinen asiantuntija Annakaisa Tikkinen, annakaisa.tikkinen@lukio.fi,
040 356 6082